

DR.
MUSTAFA
FIRAT
GÜL

KIRKKIZLAR EFSANESİ

“Efsane ile tarih yakın akrabadır. Hatta bazılarında göre efsane, tarihin kız kardeşidir.”

Neredeyse her şehrin efsaneleri vardır. Çünkü efsanelerin en büyük özelliği, her zaman ve bir şekilde varlığını sürdürmesidir. Bununla birlikte yeni “şehir efsaneleri” de artmaktadır. Gerçi bu efsaneler tarih araştırmacılarının neredeyse hiç ilgi alanına girmez. Tarih araştırmacılarının ilgilendiği kısım; efsanelerle, tarihî hadiselerin eksik kalan taraflarına, kör bir ışık yakabilme ihtimalidir.

Şehrimizde de birbirinden farklı efsaneler mevcuttur. Ulu Cami ile Ervah arasında bir tünelin olması, Ali Baba ile Hasan Baba (ki birçok anlatımda dede de denilir) arasında geçen konuşma, Eğri Minare’nin ustası tarafından bilerek eğri yapılması, külâh kısmının Timur tarafından kestirilmesi, Hz. Nuh’un evladı tarafından Aksaray’ın kurulması, Hasan Dağı’ndaki geyik sütü efsanesi, Narlı Göl civarındaki taşlaşmış anne-bebek efsanesi, Hz. İsa’nın havarisinin şehirdeki köklü değişim yapması efsanesi

gibi... Daha nice efsaneden bahsedebiliriz. Aksaray’ın adının menşei (başlangı kökeni) bile efsaneye dayanır!.. Bunların bir kısmı elbette doğru olabilir. Zaten efsane ile tarih yakın akrabadır. Hatta bazılarında göre efsaneler, tarihin kız kardeşidir.

Aksaray’ın en çok dillendirilen efsanelerinden birisi de “Kırkkızlar”dır. Aksaray’ın doğusundaki tepe Kırkkızlar Tepesi olarak bilinir. Kılıç Arslan’ın, türbesinin ve köşkünün de bulunduğu bu tepe hakkında, farklı söylentiler mevcuttur. Kırkkızlar Tepesi hakkında ulaşabildiğimiz en eski kayıt 1650’li yıllarda şehrimizi ziyaret eden Evliya Çelebi’nin dev eseri *Seyahatnâme*’dir. Bu eserde Kırkkızlar “*Der-sitâyiş-i mesîregâh-ı İreme-zât: Evvelâ mesîregâh-ı Hıdırlık, mesîregâh-ı Kırkkızlar*” bu ifadelerle geçmektedir. Kırkkızlar isimlendirmesinin yeni olmadığını, asırlar öncesinden de aynı isimle anıldığını göstermesi bakımından bu kayıt elbette önemlidir. Ancak neden böyle denilmiştir; bu konuda net bir bilgiye sahip değiliz.

1160 metre yüksekliğindeki Kırkkızlar Tepesi’nin zirvesinde duvar kalıntıları vardır. Birçok araştırmacı bu kalıntılar için Kılıç Arslan’ın yazlık köşkü ya da kasrı derken bir kısım araştırmacı da burasının bir zaviye

olduğunu ve heterodoks (temel inançlardan farklı ve aykırı düşünen) dervişlerin burada kaldığını yazarlar. Genel olarak kabul edilen görüşe göre, burasının Kılıç Arslan'ın köşkü olduğudur.

Pekâlâ, Kırkkızlar Tepesi'nin ismi nereden gelir?

Öncelikle şunu belirtelim ki, dünyanın birçok yerinde “kırkkız” hikâyesi dolaşır. Anadolu'dan Kafkaslar'a ve oradan da Türkistan'a... Birbirine genelde benzeyen bu anlatımların birçoğu tamamen masaldır. Zaten “kırk” kız meselesi de kesreti, yani çokluğu ifade etmek için kullanılır. Bir şeyi çok beğenince, kırk bir kere maşallah denilmesi de bu minvaldendir. (Aynı anlamı taşır) Yani “kırk” zaten çokluğu anlatırken, kırktan bile çok demek için de “kırk bir” tercih edilmiştir. Hâlâ dilimizdedir. Hayatımızdadır.

Kırkkızlar hikâyesi özellikle Anadolu'da kendine yaşama imkânı bulmuştur. Aksaray'dan başka Boyabat'ta, Ordu'da, Niksar'da, İznik'te, İskilip'te ve daha birçok yerde “Kırkkızlar” anlatılagelmiştir. Bu farklı efsanelerin benzeşen hikâyeleri vardır., Şehre girip her yeri yakan, herkesi öldüren düşmandan kaçan kırk kızın düşman eline geçmektense; iffetlerini korumak, sır vermemek için, Hz. Allah'tan taş olmayı istemeleridir. Bu tip hikâyeler şiirlerde ve kitaplarda yerini almıştır.

Aksaray'da anlatılan efsane bunlardan daha farklıdır. En yaygın anlatımlardan birisi şudur: Zamanın birinde, bir tepenin etrafında azığını açıp, yemek yiyen kızlardan birisi su aramaya gider. Gider ama bir daha gelmez. Onu aramaya giden bir başka bir kız da gelmeyince, diğer kızlar onu aramaya çıkar. Tepenin altında bir oyuk giriş vardır. Oradan kırk farklı göze dağılan kızların hiçbirisi gelmez. Kırk tane kız bir daha görünmezler. Halk arasında hem “kırkgöz” hem de “kırkkız” efsanesi dilden dile anlatılır.

Yine başka bir efsaneye göre Kılıç Arslan, köşkünün bazı odalarında dinî eğitim verilmesini arzu eder. Zikirler yapılmasını, dualar edilmesini ister. Bu amaçla da köşkün büyük odasından birisi tamamen kızlar için ayrılır. Bu odada tam kırk kız dinî eğitim görür. En son aşamada bu kızlardan istenen, onların hafız olmasıdır. Kırk hafız kız, özellikle yaz aylarında bu tepede Kur'an-ı Kerim okur. Bu anlatılan hikâyeye biz; efsane diyoruz, çünkü tarihî kaynakların hiçbirisinde bu konu hakkında bilgi yoktur.

Yaygınlığı az da olsa, bir anlatım daha vardır. Bu hikâyede ise kırk kız ikinci plândadır.

Kılıç Arslan'ın köşkü civarında sultanın *koruması* olan kırk adet seçmece asker ve onların eşleri vardır. Bu askerlerin eşlerinin burada bulunmasından dolayı, bu tepenin isminin “Kırkkızlar” olduğunu söyleyenler de vardır. Hatta bu efsane, bu konuyu sorgulayan meraklıların sorularını da cevaplamaktadır. Bize göre, bu hikâye, efsane bile olsa en zayıf olanıdır.

Elbette adı üstünde efsane... Ancak, günümüzde insanların pek çoğu araştırma yapmak zahmetine katlanmadan, hikâyelere ve efsanelere kulak kabartmaktadır. Özellikle gençler, okumayı bir zahmet gibi görüp, bilgilenmeyi tamamen görsellik ile halletmek kolaycılığındadırlar. Birkaç dakikalık video seyredip, bilgi sahibi olmayı tercih edenlerden, araştırmacı titizliğine sahip olmalarını veya kitap kurdu olmalarını beklemek hayalcilik olur. Madem öyle, oyun kuralına göre oynanmalıdır. Tarih ve efsanenin çok yakın akraba olduğu unutulmadan, hakikatler dillendirilmeli, sosyal medyada dolaşıma giren sahte efsanelerin yerini almalıdır.